

Examen VMBO-GL en TL

2024

tijdvak 1
woensdag 22 mei
9.00 - 11.00 uur

maatschappijkunde CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 41 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 63 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Politiek en beleid

tekst 1

Greenpeace-activisten opgepakt na actie bij Shell in Rotterdamse haven

De politie heeft een einde gemaakt aan een actie van Greenpeace bij Shell in de Rotterdamse haven. Ongeveer tachtig actievoerders hadden met rubberbootjes, kano's en een zeilschip de Tweede Petroleumhaven geblokkeerd.

De actievoerders eisen een verbod op het maken van reclame voor fossiele brandstoffen¹⁾. Greenpeace wil de komende maanden een miljoen handtekeningen ophalen om zo'n verbod in Europa af te dwingen.

noot 1 fossiele brandstoffen = bijvoorbeeld steenkool, aardolie en aardgas

bron: nos.nl van 4 oktober 2021

Lees tekst 1.

- 1p 1 Welke twee manieren om invloed uit te oefenen op de politieke besluitvorming zijn te herkennen in tekst 1?
- A actievoeren en het indienen van een bezwaarschrift
 - B demonstreren en staken
 - C een vorm van openlijke actie en een petitie indienen
 - D indienen van een wet en een handtekeningenactie

Zie tekst 1.

- 1p 2 Greenpeace is een wereldwijde organisatie die aandacht vraagt voor milieuproblemen. Greenpeace wil dat het maken van reclame voor fossiele brandstoffen op de politieke agenda komt.
- Leg uit of je met de informatie uit tekst 1 kunt zeggen of dat Greenpeace gelukt is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- Met de informatie uit tekst 1 kun je ... (vul in: wel of niet) zeggen dat het op de politieke agenda staat, want ...

tekst 2

Einde aan levend koken kreeften en krabben

De Partij voor de Dieren riep demissionair minister Carola Schouten van Landbouw op om het levend koken van kreeften en krabben te verbieden.

Schouten wil daarvoor de eerste stappen zetten en doet daarom nu al een beroep op koks om de dieren te doden, voordat ze de pan in gaan. Veel koks doen dat al met een priem of een mes, maar er zijn ook nog steeds koks, die de dieren op de traditionele en dus pijnlijke manier bereiden.

Volgens Schouten vergt een verbod tijd omdat het Europees moet worden geregeld. Het kan nog jaren duren voordat er een Europees verbod is.

bron: rtlnieuws.nl van 3 december 2021

Lees tekst 2.

- 1p 3 De oproep van de Partij voor de Dieren past bij een recht van de Tweede Kamer.

Welk recht is dat?

het recht

- A om mondelinge en schriftelijke vragen te stellen
- B om moties in te dienen
- C van initiatief
- D van parlementair onderzoek

- 2p 4 Voordat een nieuwe wet gemaakt is, moet een wetsvoorstel een aantal stappen doorlopen. Hieronder volgen vijf stappen. De stappen staan **niet** in de juiste volgorde.

- a de Eerste Kamer discussieert en stemt erover
 - b de Koning en de minister ondertekenen
 - c de minister of een Tweede Kamerlid schrijft een voorstel
 - d het Staatsblad publiceert
 - e de Tweede Kamer discussieert en stemt erover
- Zet de stappen in de juiste volgorde.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

1 = ...

2 = ...

3 = ...

4 = ...

5 = ...

tekst 3

Jongste lijsttrekker van Nederland: Oliver Heming (16) begint eigen partij in Winterswijk

De 16-jarige Oliver Heming uit Winterswijk is met zijn partij Frontale de jongste lijsttrekker van Nederland. Hij schreef zich in voor de gemeenteraadsverkiezingen op 16 maart.

“Ik ben erg geïnteresseerd in politiek, maar vond bij geen enkele partij wat ik wilde”, legt Oliver Heming uit.

Hij realiseert zich dat hij nog niet in de gemeenteraad mag plaatsnemen als hij genoeg stemmen trekt. “Ik moet wachten tot ik 18 ben. Die plek in de raad blijft wel voor mij gereserveerd. Ondertussen kan ik via het inspraakrecht natuurlijk altijd mijn mening geven over bepaalde raadsvoorstellen. Zo kan ik toch meedoen met de discussie.”

bron: gelderlander.nl van 4 februari 2022

Lees tekst 3.

- 1p 5 → Leg uit of Oliver gebruikmaakt van het actief of het passief kiesrecht.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Oliver maakt gebruik van het ... (vul in: actief of passief) kiesrecht, want

Zie tekst 3.

- 2p 6 Oliver maakt gebruik van het kiesrecht om invloed uit te oefenen op de politiek.
→ Van welke **twee andere** mogelijkheden om invloed uit te oefenen maakt Oliver gebruik?
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
mogelijkheid 1: ...
mogelijkheid 2: ...

tekst 4

Kersverse republiek Barbados gaat naar de stembus

Enkele weken nadat Barbados een republiek werd, heeft premier Mia Mottley opgeroepen tot vervroegde verkiezingen.

De Caribische eilandstaat nam op 30 november afscheid van de Britse koningin Elizabeth als staatshoofd.

Sandra Mason werd die dag beëdigd als de eerste ... van Barbados.

bron: nu.nl van 28 december 2021

Lees tekst 4.

- 1p 7 Wat moet er op de puntjes in tekst 4 worden ingevuld?
- A koningin
 - B minister
 - C minister-president
 - D president
- 1p 8 Hoe noemen we de groep mensen die in de Staten-Generaal namens de burgers de politieke besluiten neemt?
- A de regering
 - B het kabinet
 - C stemmers
 - D volksvertegenwoordigers

tekst 5

Titels van vijf artikelen over besluitvorming datacenter

- 1 Datacenter ja of nee? Raad staat voor meest ingrijpende beslissing in jaren
- 2 Meerderheid voor datacenter toch onzeker
- 3 Komst datacenter legt gigantische druk op twee raadsleden die de doorslag kunnen geven
- 4 Voorbereidingen vergadering over datacenter in volle gang
- 5 Meerderheid raad stemt voor komst datacenter: 11 voor, 8 tegen

bron: diverse artikelen van omroepflevoland.nl in december 2021

Lees tekst 5.

- 1p **9** In tekst 5 staan de titels van vijf artikelen. De artikelen verschenen in de media naar aanleiding van de besluitvorming over de mogelijke bouw van een datacenter in Zeewolde.
- Welke fase van het proces van politieke besluitvorming is net afgerond bij het verschijnen van het laatste artikel (nummer 5) in tekst 5?
- A fase 1: agendavorming
 - B fase 2: beleidsvoorbereiding
 - C fase 3: beleidsbepaling
 - D fase 4: beleidsuitvoering

Zie tekst 5.

- 1p **10** Welke bestuurslaag heeft de beslissing over het datacenter in tekst 5 genomen?
- A de gemeente
 - B de landelijke overheid
 - C de provincie

tekst 6

Einde aan misleidende 'van-voor'-korting

Verkopers mogen niet langer de prijs van hun producten verhogen, om ze vervolgens met een misleidende korting voor het oorspronkelijke bedrag te verkopen. Er komt namelijk een wettelijk verbod op de misleidende 'van-voor'-korting, zo meldt het ministerie van Economische Zaken.

De regel gaat niet alleen gelden voor Nederland, maar komt voort uit een Europees besluit om vanaf half mei overal in de Europese Unie dezelfde regels te laten gelden.

bron: metronieuws.nl van 30 april 2022

Lees tekst 6.

- 1p 11 De Europese Unie maakt op meerdere terreinen beleid. Bij welk terrein hoort het besluit uit tekst 6?
- A bescherming van de rechten van consumenten
 - B garanderen van de voedselveiligheid
 - C stimuleren van Europees burgerschap

Zie tekst 6.

- 1p 12 Welke instelling van de Europese Unie moet erop toezien dat de lidstaten de maatregel uit tekst 6 juist uitvoeren?
- A de Europese Commissie
 - B de Europese Raad
 - C de Raad van de Europese Unie
 - D het Europees Parlement

tekst 7

Meer groene daken in de gemeente Den Haag

In Den Haag komen meer groene daken¹⁾. Voor nieuwbouw hoger dan 25 meter stelt de gemeente de aanleg van duurzame maatregelen zoals groene daken verplicht. Een initiatiefvoorstel van de Partij voor de Dieren hierover is door de gemeenteraad aangenomen.

De meeste partijen waren positief over het voorstel van de Partij voor de Dieren, maar het CDA moet er niet veel van hebben. “De activisten van de Partij voor de Dieren zijn weer bezig”, zei CDA-raadslid Cees Pluimgraaff.

“Subsidies voor groene daken komen bovengemiddeld vaak terecht in de rijkere wijken”, zei SP-fractievoorzitter Lesley Arp. Arp stelde daarom in een motie voor om de subsidie voor groene daken in te zetten voor armere wijken in Den Haag. Deze motie kreeg geen meerderheid.

noot 1 Een groen dak is een dak dat is begroeid is met planten.

bron: omroepwest.nl van 26 maart 2021

Lees tekst 7.

- 4p 13 In de discussie over meer groene daken in Den Haag zijn uitgangspunten van een aantal politieke stromingen te herkennen.
- Noem **twee** politieke stromingen waarvan een uitgangspunt te herkennen is in tekst 7.
 - Noem per politieke stroming het uitgangspunt dat te herkennen is in tekst 7.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

politieke stroming 1: ...

uitgangspunt dat bij de stroming past: ...

politieke stroming 2: ...

uitgangspunt dat bij de stroming past: ...

2p 14 Vrije media vervullen een aantal functies die van belang zijn in een democratie.

Drie van die functies zijn:

- 1 de agendafunctie
- 2 de controle- of waakhondfunctie
- 3 de informatiefunctie

Er volgen vier voorbeelden van uitingen in de media.

- a Een bekend politicus doet mee aan een reality-tv-programma.
- b In een actualiteitenprogramma vertellen journalisten dat zij hebben ontdekt dat een groot bedrijf politici heeft omgekocht.
- c In een landelijk dagblad plaatst een milieuorganisatie een advertentie met de oproep aan de politiek om het chippen van katten te verplichten.
- d Op X (Twitter) tweet een politicus dat zijn partij later die dag voor een wetsvoorstel gaat stemmen.

→ Geef per functie aan welk voorbeeld daar het best bij past. **Let op.**

Gebruik een voorbeeld maar een keer. Er blijft een voorbeeld over.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met de juiste letter.

voorbeeld bij de agendafunctie = ...

voorbeeld bij de controle- of waakhondfunctie = ...

voorbeeld bij de informatiefunctie = ...

tekst 8

Gezin bindt hond zonder water aan boom op hete parkeerplaats

Een boa van Staatsbosbeheer was er woensdag net op tijd bij toen hij een vastgebonden hond ontdekte op de parkeerplaats van de Galderse Meren. Het dier was daar achtergelaten zonder water, terwijl zijn gezin tijdens de hitte een duik nam.

Naast dat ze er van de boa woordelijk flink van langs kregen, hebben ze een boete gekregen voor het achterlaten van een dier in de hitte.

bron: ad.nl van 4 augustus 2022

Lees tekst 8.

- 1p 15 Welke taak of bevoegdheid voert de boa in tekst 8 uit?
- A het begeleiden en controleren van mensen die onder toezicht staan
 - B het controleren of mensen zich aan de regels houden
 - C het handhaven van de openbare orde en veiligheid
 - D het leiding geven aan het opsporingsonderzoek

tekst 9

81-jarige Volendamse veroordeeld

De 81-jarige vrouw uit Volendam die het huis van haar burens in brand stak, is door de rechtbank veroordeeld voor poging tot moord. De rechtbank heeft in de veroordeling meegenomen dat de vrouw zich goed bewust was van wat ze deed. De vrouw zei tegen een voorbijganger: "Ja, ik ben er helemaal klaar mee, ze maken de hele nacht drukte, ik steek het in de fik."

De rechtbank leidt hieruit af dat er een vooropgezet plan was van de vrouw om de burens om het leven te brengen door brand te stichten. Daarom vindt ze het bewezen dat er met voorbedachten raad is gehandeld, zodat er niet alleen sprake is van brandstichting maar ook van poging tot moord.

bron: nhnieuws.nl van 17 januari 2022

Lees tekst 9.

- 1p 16 Citeer de zin uit tekst 9 waaruit blijkt dat er sprake kan zijn van eigenrichting.

Zie tekst 9.

- 1p 17 Met welk recht kan de vrouw proberen het vonnis van de rechter in tekst 9 teniet te doen?
het recht
- A om in hoger beroep te gaan
 - B om te vragen om een schadevergoeding
 - C om te weten waarvan ze verdacht wordt
 - D op een advocaat

tekst 10

Honderden Nederlandse geldezels opgepakt bij internationale politieactie

Bij een internationale actie in 27 landen tegen geldezels zijn in totaal 1.803 personen opgepakt, onder wie enkele honderden Nederlanders, meldt de politie. Geldezels zijn mensen die hun bankrekening beschikbaar stellen voor fraude en dat is strafbaar.

Criminelen proberen door middel van geldezels zelf uit het zicht van politie en justitie te blijven, aldus de politie.

In Nederland is er een samenwerkingsverband van politie, Openbaar Ministerie, banken en International Card Services (ICS) dat geldezels bestrijdt.

bron: nu.nl van 2 december 2021

Lees tekst 10.

- 1p 18 De politie heeft een aantal taken.
Welke taak van de politie is te herkennen in tekst 10?
- A het handhaven van de openbare orde
 - B het opsporen van strafbare feiten
 - C het verlenen van hulp
 - D preventie

Zie tekst 10.

- 1p 19 Via het Openbaar Ministerie zijn er officieren van justitie betrokken bij de politieactie in tekst 10.
Welke taak van de officier van justitie wordt uitgevoerd bij de politieactie?
- A het leidinggeven aan het opsporingsonderzoek
 - B het opleggen van strafbeschikkingen
 - C het optreden als openbaar aanklager in de rechtszaal
 - D het vervolgen van strafbare feiten

tekst 11

”Een werkstraf is juist de ultieme vergelding”

Als het aan directeur Johan Bac ligt, krijgen straks nog meer veroordeelden een (langere) taakstraf opgelegd, in combinatie met een leerstraf.

Vuil prikken op straat, bomen ruimen in de bossen, graffiti verwijderen bij de sportclub of inpakken bij de voedselbank. Jaarlijks krijgen zo'n 30.000 mensen een taakstraf opgelegd. Zij hebben zich bijvoorbeeld schuldig gemaakt aan diefstal, mishandeling, fraude of drugshandel en moeten als straf onder begeleiding van de organisatie van Johan Bac onbetaald werken.

bron: NRC van 14 juli 2022

Lees tekst 11.

- 1p 20 Van welke organisatie is Johan Bac directeur?
- A de Nationale Politie
 - B de rechtbank
 - C het Openbaar Ministerie
 - D Reclassering Nederland

Zie tekst 11.

- 2p 21 Johan Bac vindt een werkstraf “de ultieme vergelding”. Vergelding is een doel van straffen.
- Leg uit wat er wordt bedoeld met vergelding als doel van straffen.
 - Noem nog een **ander** doel van straffen.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- Met vergelding als doel van straffen wordt bedoeld ...
- Een ander doel van straffen is ...

tekst 12

Groningse politie blundert: 21 rijbewijzen teruggegeven

Bij snelheidscontroles op de Ringweg rond Groningen zijn tientallen rijbewijzen ten onrechte ingevorderd¹⁾. De automobilisten reden allemaal meer dan 50 kilometer te hard en waren dus in overtreding, maar de politie blijkt te hebben gecontroleerd op een plek waar dat niet mag. “Tientallen lasercontroles zijn niet volgens de richtlijnen uitgevoerd en door het Openbaar Ministerie ongeldig verklaard”, meldt RTV Noord.

Anders dan vaak wordt gedacht, mag de politie niet overal controleren, bijvoorbeeld niet vlak voor en na een bord waarop de maximumsnelheid wordt aangegeven.

noot 1 ingevorderd = ingenomen

bron: nos.nl van 24 maart 2022

Lees tekst 12.

- 1p 22 Vanwege welk kenmerk van de rechtsstaat moest de politie de rijbewijzen teruggeven?
- A Alle burgers zijn voor de wet gelijk.
 - B De rechtelijke macht is onpartijdig en onafhankelijk.
 - C Er is sprake van een machtenscheiding.
 - D Het legaliteitsbeginsel geldt.

tekst 13

Jongeren opgepakt voor terroriseren metrostations Amsterdam

De afgelopen maanden zijn in Amsterdam twaalf jongeren van 12 tot en met 18 jaar aangehouden op verdenking van intimidatie, mishandeling, vernieling en openlijke geweldpleging op metrostations.

De meeste aangehouden jongeren hebben een contact- en locatieverbod gekregen, meldt de politie. Ze mogen daardoor niet met de medeverdachten omgaan en niet meer op de stations komen. Sindsdien zijn daar veel minder incidenten, aldus de politie.

bron: telegraaf.nl van 15 juli 2022

Lees tekst 13.

2p 23 → Leg uit dat het contact- en locatieverbod in tekst 13 repressief is en een preventieve werking heeft.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Het contact- en locatieverbod is repressief, want ...

Het contact- en locatieverbod heeft een preventieve werking, want ...

tekst 14

Tbs leidt tot meer veiligheid doordat patiënten met een hoog risico in een beveiligde, gesloten instelling worden behandeld.

Een tbs-patiënt keert alleen terug in de samenleving wanneer de kans dat hij opnieuw een ernstig delict pleegt heel erg klein is geworden.

Ex-gedetineerden recidiveren veel vaker dan ex-tbs-patiënten.
Behandeling betekent dus meer veiligheid.

bron: tbsnederland.nl

Lees tekst 14.

- 1p 24 Een maatregel als tbs kan verschillende doelen hebben.
→ Welk doel van maatregelen is te herkennen in tekst 14?

Zie tekst 14.

- 1p 25 De personen in de tbs-kliniek worden in tekst 14 patiënten genoemd. De schrijver van tekst 14 noemt die personen dus geen daders.
Stelling: de tbs-patiënten uit tekst 14 mogen ook daders genoemd worden.
→ Geef een argument voor **of** een argument tegen de stelling.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Ik vind dat de tbs-patiënten ... (vul in: wel / niet) daders genoemd mogen worden, want ...

tekst 15

Taakstraf voor man die steen gooide naar huis burgemeester

De politierechter in Lelystad heeft een 30-jarige man uit Urk veroordeeld tot een taakstraf van 60 uur, waarvan de helft voorwaardelijk. De rechter heeft vastgesteld dat de man vorig jaar maart een steen naar het huis van burgemeester Cees van den Bos (SGP) heeft gegooid. De man ontkent dat.

“Een burgemeester moet zijn stad in alle vrijheid kunnen runnen. Nu werd hij in zijn privéleven aangetast en dat is heel beangstigend geweest voor hem en zijn gezin”, aldus de officier van justitie.

Volgens Omroep Flevoland eiste de officier niet alleen een taakstraf, maar ook twee weken voorwaardelijke gevangenisstraf.

De man legt zich er niet bij neer en kondigde hoger beroep aan.

bron: nos.nl van 9 maart 2022

Lees tekst 15.

2p 26 Hieronder staan vier beweringen naar aanleiding van tekst 15.

- 1 De officier van justitie heeft twee hoofdstraffen tegen de man geëist.
 - 2 De officier van justitie noemt materiële gevolgen voor de burgemeester en zijn gezin als gevolg van de daad van man.
 - 3 De rechter heeft de strafeis van de officier van justitie overgenomen.
 - 4 De rechter uit Lelystad is een rechter die bij de politie werkt.
- Geef per uitspraak aan of die juist of onjuist is.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met juist of onjuist.

1 = ...

2 = ...

3 = ...

4 = ...

tekst 16

OM eist vier jaar cel tegen Hilversummer

Een 17-jarige Hilversummer die betrokken was bij het gooien van mortierbommen naar woningen, moet volgens het volwassenenstrafrecht berecht worden. De officier van justitie wees in zijn requisitoir op het enorme gevaar, de impact van de aanslagen. Toepassing van volwassenenstrafrecht is op zijn plaats in deze 'strafzaak uit de buitencategorie', aldus de officier van justitie. Bij de strafeis houdt de officier van justitie wel rekening met de jeugdige leeftijd van verdachte en zijn verminderde toerekeningsvatbaarheid.

Alles afwegende komt het OM tot een eis van vier jaar gevangenisstraf, waarvan één jaar voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaar.

bron: gooieneembode.nl van 14 februari 2022

Lees tekst 16.

2p 27 Er volgt een opsomming van vier aspecten uit de rechtszaak uit tekst 16. De officier van justitie kan met deze aspecten rekening houden bij het opstellen van de strafeis.

- 1 dat de verdachte minderjarig is
 - 2 dat de verdachte verminderd toerekeningsvatbaar is
 - 3 dat de verdachte volgens het volwassenenstrafrecht berecht zou moeten worden
 - 4 dat het een ernstig strafbaar feit is
- Geef per aspect aan of die verhogend of verlagend kan werken op de strafeis van de officier van justitie.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met verhogend of verlagend.

- 1 = ...
- 2 = ...
- 3 = ...
- 4 = ...

Zie tekst 16.

2p 28 Er volgen zeven onderdelen van een rechtszaak. Deze staan **niet** in de juiste volgorde.

- 1 aanklacht/tenlastelegging door officier van justitie
- 2 laatste woord door de verdachte
- 3 opening door de rechter
- 4 pleidooi door de advocaat
- 5 uitspraak/vonnis door de rechter
- 6 verhoor van getuigen en deskundigen
- 7 verhoor van verdachte

Tekst 16 gaat over het requisitoir van de officier van justitie.

→ Noteer het nummer van het onderdeel dat direct **voor** het requisitoir is afgerond.

→ Noteer het nummer van het onderdeel dat direct **na** het requisitoir wordt afgerond.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

onderdeel direct voor het requisitoir: ...

onderdeel direct na het requisitoir: ...

tekst 17

Strafklimaat

Drugscriminelen voelen in Nederland nauwelijks de dreiging van celstraffen, waardoor het voor hen aantrekkelijk is om actief te blijven in drugslabs en de handel in drugs.

De maximumstraf voor het produceren van synthetische drugs¹⁾ is met 8 jaar vrij laag, en in de praktijk wordt die zelden opgelegd. Het is één van de belangrijkste redenen dat drugscriminelen zich in Brabant als een vis in het water voelen. Naast de perfecte ligging vlakbij de havens van Antwerpen en Rotterdam, de Randstad en Duitsland en het feit dat de pakkans vanuit de criminelen gezien überhaupt erg laag is.

noot 1 synthetische drugs = in het laboratorium gemaakte drugs, zoals xtc, die niet voorkomen in de natuur

bron: bd.nl van 15 november 2021

Lees tekst 17.

- 1p 29 In tekst 17 worden redenen gegeven waarom er in Nederland veel drugscriminelen zijn. Welke theorie over de oorzaken van criminaliteit past bij die redenen?
- A bindingstheorie
 - B etikettentheorie
 - C neutraliseringstheorie
 - D rationele-keuzetheorie

Zie tekst 17.

- 2p 30 Om afschrikking bij drugscriminelen te vergroten kan de maximumstraf die staat op het produceren van synthetische drugs worden verhoogd.
- Hoe heet de wet waarin die maximumstraf staat?
 - Wie moet het besluit tot de verhoging van de maximumstraf goedkeuren?
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- De wet waarin de maximumstraf staat: ...
- Dat besluit moet worden goedgekeurd door: ...

Zie tekst 17.

2p 31 De afschrikking bij drugscriminelen kan ook vergroot worden door de pakkans te vergroten.

→ Bedenk een manier waarop de overheid de pakkans van drugscriminelen kan vergroten en schrijf die op.

→ Leg uit waarom jouw manier de pakkans vergroot.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Een manier waarop de overheid de pakkans kan vergroten: ...

De pakkans wordt hierdoor groter, want: ...

Analyse maatschappelijk vraagstuk: Energiedrankjes

Bij de beantwoording van de vragen 32 tot en met 41 maak je gebruik van de teksten 1 tot en met 3, de afbeelding en de tabel in het bronnenboekje.

Inleiding

Energiedrankjes zoals die van Monster Energy, Red Bull en Burn zijn populair onder jongeren.

Steeds vaker wordt erop gewezen dat energiedrankjes schadelijk zijn als je er te veel van drinkt. Er zijn zelfs plannen om energiedrankjes te verbieden voor jongeren.

Daarmee wordt de overmatige consumptie van energiedrankjes door jongeren een maatschappelijk vraagstuk.

Lees tekst 1.

- 4p 32 Een maatschappelijk vraagstuk heeft een aantal kenmerken. Een kenmerk is dat het vraagstuk aandacht krijgt van de media. Een ander kenmerk is dat er sprake moet zijn van een situatie die veel mensen onwenselijk vinden.
- Noem de **twee andere** kenmerken van een maatschappelijk vraagstuk die in tekst 1 te herkennen zijn.
 - Geef voor elk kenmerk aan hoe dit kenmerk in tekst 1 te herkennen is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- Kenmerk 1: ... , want in de tekst staat
- Kenmerk 2: ... , want in de tekst staat

Zie tekst 1.

- 2p 33 Paul Blokhuis was staatssecretaris van Volksgezondheid namens de ChristenUnie.
- De ChristenUnie behoort tot de christendemocratische stroming.
- Welk uitgangspunt van de christendemocratische stroming is te herkennen in tekst 1?
 - Citeer een zin waarin dit uitgangspunt te herkennen is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- uitgangspunt: ...
- citaat: ...

Zie tekst 1.

- 2p 34 De kinderartsen van de Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde (NVK) vormen een belangengroep. Via de NVK zetten de kinderartsen machtsmiddelen in om hun doel(en) te bereiken.
- Eén zo'n machtsmiddel is toegang hebben tot politici.
- Noem een **ander** machtsmiddel dat de kinderartsen inzetten in tekst 1.
 - Citeer een zin uit tekst 1 waarin dat machtsmiddel te herkennen is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- machtsmiddel: ...
- citaat: ...

Lees tekst 2.

- 1p 35 Hoe probeert Foodwatch invloed uit te oefenen op de politiek in tekst 2?
Foodwatch
- A helpt bij de uitvoering van het besluit om de leeftijdsgrens voor de verkoop te verhogen naar 18 jaar.
 - B overlegt met beleidsambtenaren wat de beste aanpak is van de overmatige consumptie van energiedrankjes.
 - C probeert het vraagstuk van de overmatige consumptie van energiedrankjes op de politieke agenda te krijgen.

Zie tekst 2.

- 2p 36 → Noem een belang dat supermarkten hebben bij de verkoop van energiedrankjes.
→ Noem een norm die Foodwatch wil bereiken.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Een belang van supermarkten: ...
Een norm die Foodwatch wil bereiken: ...

Zie afbeelding 1.

- 2p 37 De media kunnen verschillende functies voor samenleving en individu hebben. Eén zo'n functie is de meningsvormende functie.
→ Noem **twee andere** functies van de media voor samenleving en individu die afbeelding 1 kan hebben en leg uit waarom.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Functie 1: ... , omdat: ...
Functie 2: ... , omdat: ...

Zie tabel 1.

- 1p 38 Onderzoekers hebben jongeren gevraagd naar de reden waarom ze energiedrankjes drinken. In tabel 1 staan vijf redenen (a tot en met e) die de jongeren noemen.
Aan welke reden kun je zien dat socialisatie een reden is voor jongeren om energiedrankjes te drinken?
- A reden a
 - B reden b
 - C reden c
 - D reden d
 - E reden e

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Lees tekst 3.

- 1p 39 Vanuit welke invalshoek wordt er naar de overmatige consumptie van energiedrankjes gekeken in de eerste alinea van tekst 3?
- A de politiek-juridische invalshoek
 - B de sociaal-culturele invalshoek
 - C de sociaaleconomische invalshoek
 - D de veranderings- en vergelijkende invalshoek

Zie tekst 3.

- 2p 40 Er zijn verschillende theorieën over de beïnvloeding van mensen door media, zoals:

- 1 de agendatheorie
- 2 de framingtheorie
- 3 de injectienaaldtheorie
- 4 de theorie van selectieve perceptie

Hieronder staan twee manieren waarop reclame over energiedrankjes invloed zou kunnen hebben op mensen.

- a Reclames over energiedrankjes spreken veel jongeren aan, omdat de boodschap in de reclames aansluit bij hun referentiekader.
 - b Red Bull brengt hun energiedrank in verband met een sportieve en gewaagde levensstijl, met als mogelijk gevolg dat consumenten dit verband ook gaan leggen.
- Bij welke theorie past de eerste manier van beïnvloeding (a) en bij welke theorie past de tweede manier van beïnvloeding (b)?

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

a past bij theorie: ...

b past bij theorie: ...

- 2p 41 Om de mogelijk schadelijke effecten van overmatige consumptie van energiedrankjes tegen te gaan, kan de overheid de verkoop van energiedrankjes aan jongeren verbieden.

→ Vind jij het verbieden van de verkoop van energiedrankjes aan jongeren een goede oplossing?

→ Beargumenteer jouw mening.

→ Noem de waarde achter jouw argument.

Doe het zo: neem één van de onderstaande mogelijkheden over en vul het antwoord aan.

Ja, er moet in Nederland wel zo'n verbod komen.

Mijn argument om de verkoop te verbieden, is ...

De waarde die bij mijn argument past is ...

of

Nee, er moet in Nederland niet zo'n verbod komen.

Mijn argument om de verkoop niet te verbieden, is ...

De waarde die bij mijn argument past is ...

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.